Opravdové odpočinutí

Původ materiálu
Jana Hofmanová
Pořadí v lekci
6

Téma

Opravdové odpočinutí, pokoj království Božího, je blízko tam, kde láska uzdravuje.

Cíle

- Děti uslyší příběh o Ježíšově uzdravení v sobotu jako dobrou zprávu.
- Děti zažijí, jak je dobré mít zdravé a svobodné ruce, a spojí si to s Ježíšovým působením.
- Děti si všimnou souvislosti mezi dnem odpočinku a stvořením. Rozpoznají, které jednání v den odpočinku je v souladu s Božím záměrem, a pokusí se samy formulovat, jestli a jak to naplnil Ježíš.

Pro učitele

Biblický text: Mk 3,1-6 (Mk 2,23-28)

Poznámky k biblickému textu

Tématem jsou Ježíšovy konfrontace s farizeji ohledně toho, co je možné vykonávat v sobotu; **slavení dne odpočinku** je důležitou součástí židovské víry a určitým znakem identity lidu Božího — je to přímo jedno z Božích přikázání (desatero Ex 20,10 a Dt 5,12); Boží lid vyznává a slaví, že člověk ve světě není jen díky tomu, že se pachtí, ale především díky Božímu stvořitelskému a záchrannému jednání (argumentem pro slavení soboty v desateru je v jedné verzi završené stvoření, v druhé vysvobození z Egypta); zachovávání dne odpočinutí je tak spojeno přímo vyznavačsky s úctou vůči Hospodinu (a naopak porušení je neúcta, neposlušnost, odpadnutí od Hospodina); Ježíšovy konfrontace s farizeji tedy nejsou banální šarvátky ohledně dobových zvyklostí, evangelisté jim věnují mnoho pozornosti, protože se v nich jedná o Ježíšovo pochopení víry, věrnosti Hospodinu, o důležité „přeinterpretování“ Zákona.

Farizeové: V Markově evangeliu se objevují převážně v příbězích o Ježíšově působení v Galileji; jejich zájmem byl důkladný výklad Mojžíšova Zákona a jeho zachovávání, ale také

předávání ústní Tóry (tradice otců), v tomto směru měli dobrou pověst (také apoštol Pavel k nim patřil); často asi oponenti saduceů (tj. chrámové elity); teologicky a sociálně jim byl Ježíš patrně velmi blízko; v průběhu dějin asi od 2. stol. př. n. l. měli na dění a politiku tu větší, tu menší vliv, po zničení chrámu v r. 70 n. l. se však stali nejdůležitějšími nositeli židovské tradice (na ně navazuje rabínský judaismus).

Herodiáni: Buď různí Herodovi političtí přívrženci, nebo lidé pocházející ze stejného klanu. Vystupují v evangeliích v páru s farizeji — ne že by se měli tak rádi, ale společný nepřítel spojuje a farizeové se mohli ve vyhrocených situacích na herodiány obracet, protože ti měli reálně asi větší moc (měli konexe).

Uzdravení ruky je tu považováno především za práci, tak jako dnes lékařský zákrok; odumřelá ruka je dosl. „uschlá“ (stejný výraz je použit u uschlého fíkovníku v Mk 11,20).

Úskalí

Naši pozornost přitahuje samotný „zázrak“ uzdravení, evangelijní vyprávění je však především o sobotě, o odlišném nastavení farizeů (kteří číhají, chtějí obžalovat, mlčí, plánují vraždu) a jiném nastavení Ježíšově (který si všímá nemocného, uzdravuje, zlobí ho tvrdost lidského srdce). Evangelista tím vším hlavně ukazuje: Kdo ve skutečnosti naplňuje Boží Zákon o dni odpočinku? Na tuto evangelistovu pointu bychom neměli zapomenout.

Se slavením soboty většinou nemáme zkušenost. Určitým ekvivalentem pro nás je neděle, ale její základy, pojetí i slavení se od soboty liší, proto není nejšťastnější to dětem rovnou lehce přirovnat (zaměnit). Bude dobré hovořit převážně o „dni odpočinku“ nebo „sedmém dni“, to je celkem srozumitelné, může to být svým způsobem vztaženo na obě tradice a terminologicky to odpovídá i jiným místům v Bibli.

Přísný důraz na slavení dne odpočinku je pro nás dnes už většinou cizí. Když je třeba, i mnozí křesťané jdou v neděli k lékaři, nakoupit, nebo na trénink… Ježíšovo porušení se tedy dětem může zdát jako banální přestupek a farizeové jako nepochopitelní hnidopiši. Můžeme si pomoci přirovnáním, které nějak nastíní Ježíšovu troufalost a pohoršení kolem (např. : Jako kdyby v úterý přišel do školy, zrušil vyučování, a byla by místo toho jen bohoslužba a „nedělka.“)

Odkazy

Pokorný, Petr: *Evangelium podle Marka.* Praha: Centrum biblických studií AV ČR a UK v Praze ve spolupráci s Českou biblickou společností, 2016

Rejchrt, Luděk: *Na úpatí hory.* Praha: Kalich, 1984 (s. 53-59)

Hájek, Viktor — Hájek, Miloslav: *Biblická dějeprava.* Praha: Kalich, 1990 (s. 118)

Feinbergová Vamoshová, Miriam: *Každodenní život v Ježíšově době.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009 (s. 54-56)

Komentáre k Novému zákonu. 1. zväzok, Marek. Trnava: Dobrá kniha, 2013

Biblické odkazy: Gn 2,3; Ex 20,10 a Dt 5,12; Mk 16 (Mt 28); J 5

Odkazy na starší přípravky a další pracovní materiály najdete pod textem úlohy pod nadpisem **Kam dále**.

Pro děti

Pro předškolní a mladší školní děti

Pomůcky: Šátek nebo provázek; obrázková bible nebo obrázek Ježíše v synagoze; případně obrázky různých situací, kde člověk potřebuje dvě ruce.

Rozhovor s předváděním

Už jste si někdy pozorně prohlédli své ruce? Dlaně, prsty… umíte je sevřít v pěst? A co roztáhnout prsty co nejvíce od sebe? Co všechno s nimi svedete? *(Zkuste si položit ruce před sebe na zem, opřít se o ně, opřít se jen o jednu, pak jen o špičky prstů… zkuste, kam až dosáhnete, zkuste se opřít dlaněmi o sebe s někým dalším, zatleskat, uchopit něco jen dvěma prsty.)*

Ale ruce nejsou jen dlaně a prsty. Umíme také někoho pochovat, obejmout, unést velký balík, šplhat, pověsit se na strom… (*co jde, můžete vyzkoušet*).

Už jste někdy měli ruku v sádře? Co všechno člověk nemůže, kdyby mu chyběla jedna ruka? *(Zkuste dvojicím svázat ruce k sobě a dejte jim jednoduché úkoly: odsunout židli, přinést zpěvníky, uklidit hračky, obout se… Můžete si i dopředu připravit obrázky různých situací a zaměstnání, které by se jednou rukou špatně dělaly a nechat děti, aby potíže popsaly: hraní na hudební nástroj, lékař, řidič…)*

Také Ježíš a jeho učedníci se jednou setkali s člověkem, který měl nemocnou ruku — jako by byla suchá, nic s ní nemohl dělat. Co myslíte, že Ježíš udělal?

(Možná to děti napadne hned, to je ale právě příležitost upozornit na zádrhel.)

Ježíš by ho rád uzdravil… Ale byl v tom háček. Ten den byl den odpočinku. Sobotní den, který lidé slavili odpočíváním, jak je to Bůh učil v desateru. Bylo hodně lidí, kterým na tom opravdu velmi záleželo, a dbali na to, aby někdo tenhle sváteční odpočinek neporušil, pak by to podle nich nebyl svátek, pak by se prý Bůh zlobil. Těmhle lidem, kteří tak velmi dbali na Boží nařízení, se říkalo farizeové. A farizeové pozorně sledovali Ježíše, copak s tím nemocným člověkem udělá…

(Použijte obrázek synagogy, třeba z obrázkové bible, aby si děti představily situaci.)

Co myslíte, že Ježíš udělal?

Opravdu toho člověka uzdravil i přes ty sváteční zákazy! Vždyť ten člověk přece žádný odpočinek a radost neměl! To byla pořádná námaha a životní těžkost, když se musel každý den trápit. Ježíš chtěl, aby i tenhle člověk měl odpočinek a sváteční den, aby měl radost a byl volný. Takhle to chodí, když má někdo někoho rád: Když je nám zle a máme kašel, rodiče přece také nečekají až bude lepší doba, ale dají nám sirup hned. Přesně tak nás má rád i Bůh. Dal nám sváteční dny. (*Jaké třeba? Nechte děti vyjmenovat, které svátky znají.*) Dal nám je ne proto, abychom hlídali druhé, co dělají špatně, ale hlavně proto, abychom si my sami na něj vzpomněli a dělali ten den (i jindy) dobré věci.

Svátky jsou tu pro radost, pro připomenutí, že nás má Pán Bůh rád, že nám dává dobrý život. Takhle to Ježíš připomíná farizeům i nám.

A taky nám a tomu člověku s nemocnou rukou sám radost dává.

Zkuste vyjádřit radost (volnost, lásku…) rukama, různými gesty (např. tleskáním, nebo vytvořit srdce z prstů apod).

Vyprávění

Představte si to: dneska jsem poprvé vzal za ruku svou maminku! To byla taková krása! Znáte to? Už jste někdy vzali za ruku maminku?

Aha, já bych se vám měl asi představit. Já jsem Jan, syn Léviho a brzy mi bude třicet let. Ale jen si to představte, dneska poprvé jsem vzal svou maminku za ruku! A taky jsem pochoval své děti a úplně sám jsem rozlámal chléb při večerní modlitbě, abychom se mohli společně všichni najíst! Je to taková radost! Víte, ono to bylo do dnešního dne jako bych tu ruku ani neměl. Rabi Jehuda říkal, že prý uschla. Že se s tím nic nenadělá, že se s tím mám smířit.
A opravdu moje ruka byla jako suchá větev. Někdy jsem myslel na to, že by snad bylo lepší ani ji nemít… všude jenom překážela. Když jsem byl malý, tak jsem si vždycky říkal, jaké by to asi bylo, kdybych mohl s dětmi hrát stejné hry. Potom zase jaké by to bylo, kdybych mohl

obejmout svou ženu…

A víte, co se dnes stalo? Jen si to představte, to vám musím povědět pěkně od začátku:

Seděli jsme v synagoze, tak jako každý sobotní den. Zrovna jsem myslel na to, že si ani ten modlitební šál neumím pořádně narovnat, že možná dělám ostudu i samotnému Hospodinu. Bylo mi smutno.

A tu slyším: „Jane! Slyšíš, Jane! Pojď sem doprostřed!“

Musím říct, že mě to pořádně překvapilo. Boží slovo totiž zrovna vykládal Ježíš, kterého si moc vážím a sám bych ho snad ani nikdy neoslovil. Vždycky, když vykládá Ježíš, je poznat, že ví, o čem mluví. Je vidět, že mu na nás opravdu záleží. A představte si: on znal moje jméno! Ale proč vyvolal zrovna mě? Šel jsem k němu, ale trochu jsem se styděl za tu svou ruku, za ten špatně oblečený šál, za to, jak vypadám a jak nešikovný jsem.

Jenže Ježíš nechtěl mluvit jen se mnou.

Najednou se obrátil ke všem zbožným mužům v modlitebně a zeptal se: „Je dovoleno v sobotu jednat dobře, či zle, život zachránit, či utratit?“

Moc jsem tomu nerozuměl a možná ani ostatní farizeové. Taková otázka! Jako by nevěděl, že v sobotu je důležité hlavně nedělat nic — odpočívat, neporušit Boží nařízení o klidu. Tak jaképak zachraňování? Jaképak utrácení? Všichni jsme mlčeli.

Ale Ježíše to mlčení rozzlobilo. Hleděl na nás s takovým smutkem, jako bychom zrovna něco důležitého rozbili, jako bychom znevážili Hospodina, Boha, jehož jméno je svaté…

A tehdy se to stalo! Ježíš mi pověděl: „Zvedni ruku!“

Nerozuměl jsem tomu, co po mně chce… moje suchá ruka přece nic neumí… Sklopil jsem oči.

Ale víte co? Najednou jsem uviděl, že moje ruka vůbec není suchá a mrtvá! Otočil jsem dlaň… (*můžete při vyprávění názorně ukazovat*) ohnul jsem loket… pak rameno…

Poprvé v životě. To byla síla! Nádhera, radost! Snad nikdy v životě jsem neměl takovou radost, snad nikdy v životě jsem necítil takovou úlevu, vděčnost a svobodu! Ještě teď mám slzy v očích, když si na to vzpomenu… Dnes poprvé jsem vzal za ruku svou maminku a pochoval své děti. Dnes je pro mě opravdu sváteční den, na který nikdy nezapomenu.

Když vám to teď povídám, myslím, že už jsem tu Ježíšovu otázku trochu pochopil: „Je dovoleno v sobotu jednat dobře?“

Co myslíte, je to Pánem Bohem dovoleno? Vždyť já jsem dnes poprvé opravdu oslavil den odpočinku právě díky Ježíšově dobrému laskavému jednání! Už chápu, proč byl smutný z našeho mlčení… Chápete? Vždyť my jsme úplně zapomněli na to, jak moc nás má Bůh rád. Nikoho z nás nenapadlo, že dnešek je hlavně pro nás, že je to hlavně den dobrého tvoření, třeba uzdravování. Velikou věc nás dnes Ježíš naučil!

Různé aktivity

Při vyprávění nebo po něm můžete použít tenké (chirurgické) gumové rukavice. (Jsou k dostání i v drogeriích.) Na nich můžete názorně ukazovat ruku ochablou a potom ji nafouknout jako ruku pevnou. Děti mohou dostat každý svou rukavici, pomalovat ji, nafouknout… Můžete vyrobit postavu z papíru a společně jí takto dotvořit ruce. apod.

Můžete připravit seznam činností a ptát se dětí, zda je dobré je dělat ve sváteční den.

Starší školní děti

Pomůcky: Reprodukce Michelangelova výjevu ze stropu Sixtinské kaple *Stvoření Adama* (případně detail doteku mezi Bohem a Adamem a jeho různé vážné, vtipné i provokativní „parafráze“; na internetu naleznete např. úpravy, kde jedna ruka je robotická; Bůh chybí; jedna ruka drží mobilní telefon; jedna ruka něco podává, nebo ukazuje nějaké gesto…)

Práce s obrazem

1. Ukažte dětem reprodukci Michelangelovy malby a „zmapujte situaci“: Znáte tuhle malbu (víte kde je, kdo a kdy ji namaloval)? Co myslíte, že na ní je zachyceno?

(Důkladně si společně obraz prohlédněte, popište, upozorněte na detaily — zvláště na detail rukou. Vyzkoušejte si výrazy a polohy na obraze, zvláště obě gesta rukou, nebo vyzvěte, jestli by to chtěla některá dvojice předvést. Dbejte na to, aby vše probíhalo co možná v klidu, soustředěně, bez posměšků apod.)

K čemu všemu je dobrá ruka? Zkuste např. nakreslit domeček ochablou rukou, něco podržet, potřást někomu rukou… co všechno člověk nemůže? Je na malbě zachycena nějaká nálada?

(Upozorněte děti na napětí v obraze. Je to chvíle očekávání, těsně před velkou změnou.)

Co bude asi následovat? Dovedli byste dotáhnout (zahrát scénku) do konce? Co udělá Adam jako první? Co by se stalo, kdyby si Bůh raději položil ruku pod hlavu?

2. Přečtěte oddíl z evangelia. Co myslíte, jak souvisí Michelangelův obraz s tímhle Markovým vyprávěním?

(Nechte děti mluvit. Smyslem je dojít společně k tomu, že i tady se děje veliká změna. I tady bezmocná ruka najednou ožívá a je to nový začátek, nové stvoření. Na místě Božím je tu přitom Ježíš, který působí ve světě a v lidském životě něco, co do něj chtěl od začátku vložit Bůh: uzdravení, možnost, cit, dotek, schopnost tvořit…)

Víte, že židé slavili jako sedmý den sobotu? Jedním z důvodů byla právě připomínka stvoření — na památku sedmého dne, kdy Bůh završil dobré stvoření odpočinkem, slavili i oni „den odpočinku“? Také si připomínali, že Bůh nás vede ke svobodě a odpočinutí, že kdysi vyvedl svůj lid z egyptského otroctví ke svobodě. Co myslíte, jak byl ten člověk s odumřelou rukou svobodný/nesvobodný?

A co farizeové: byli svobodní, nebo ne? *(Upozorněte na jejich jednání v rozporu se smyslem soboty — viz poznámky v odstavci „úskalí“.)*

3. Nechte děti, aby samy domyslely a formulovaly, co všechno Ježíš vykonal.

Co myslíte, kdo z těch lidí, o kterých evangelium vypráví, oslavil „den odpočinku“ a proč? Kdo naopak jednal proti sobotě a proč? *(Vyzdvihněte skutečnost, že Ježíš mířil stejným směrem jako Bůh při stvoření a vyvedení z Egypta, tj. směrem k člověku, k životu, k osvobození, k radosti a uzdravení a že to dělal nejen zde, ale celý svůj život. Zatímco těm, kteří se řídí strachem o vlastní spravedlnost, se najednou stane, že jednají sice podle pravidel, ale přitom proti životu a Bohu.)*

4. Aplikace do života: Nechte děti přemýšlet, jestli někdy může být dobré porušit pravidla, jestli to někdy může vést stejným směrem, jako nás vede Hospodin, a jestli někdy něco takového zažily…

(Například: Lidé utíkají ze zemí, kde je válka, a nemají potřebné doklady pro život jinde — mnozí lidé jim přesto pomáhají, aby jim zachránili život; někteří sportovci občas poruší pravidla uprostřed závodu, aby pomohli zraněnému soupeři; někdo pomůže spolužákovi při písemce i když ví, že porušuje pravidla; Jean Valjean v románu Bídníci ukradl pecen chleba pro sebe a své hladovějící sourozence; Dietrich Bonhoeffer se podílel na přípravě atentátu na A. Hitlera; různé situace odpuštění…) Společným jmenovatelem je vědomí, že něco je životodárnější a Bohu libější, že něco je blíž lásce, dobru, pravdě a životu, než nastavené pravidlo.

Možnost k dalšímu rozvinutí práce

- Můžete vést rozhovor nad různými parafrázemi Michelangelova obrazu Stvoření: Co tím chtěli autoři vyjádřit, jestli se vám to líbí, jestli to také nějak koresponduje s evangelijním textem, nebo je to naopak v rozporu…

- Pro starší děti je možné připravit sporné případy porušení pravidel a nechat je o nich diskutovat. Jak by je řešily?
- Můžete dětem rozdat nakopírovaný Michelangelův obraz a nechat je, aby doplnily komiksové bubliny: Co říká Bůh Adamovi a co Adam Bohu?

Liturgie

Biblický text k zapamatování

Vy jste byli povoláni ke svobodě, bratří (a sestry). Jen nemějte svobodu za příležitost k prosazování sebe, ale služte v lásce jedni druhým. (Ga 5,13)

Rituál

Recitace upraveného textu z 1 K 15,1 nn: „Evangelium, které jsme přijali, je základem, na němž stojíme. Skrze ně docházíme spásy — vždyť jsme přece neuvěřili nadarmo.“

Zpěv písně *V království Božím místa dost* (SV 359).

Okénko do bohoslužeb

Můžete na bohoslužbu přinést něco, co souvisí se slavením (dort, nebo jen obrázek dortu, party klobouček, nebo balonek…) a zeptat se: Jak oslavíte dnešní neděli? Máte nějaké plány? Na co se těšíte? Je něco takového, co děláte jen v neděli? (Otázky mohou směřovat na celé shromáždění, nejen na děti.)

A jak slavíte třeba narozeniny? Je to v něčem podobné? (Poukážeme na podobnost v radosti: člověk dělá něco, co ho těší a co má rád. Neděle by se v tom měla podobat jiným svátkům.)

Ještě dříve, než křesťané začali slavit neděli, zachovávali už židé jeden den v týdnu jako den sváteční, den odpočinku. Moc jim na tom záleželo. I Ježíšovi na tom záleželo, jenomže on ten den odpočinku oslavil nečekaně jinak, než jak to bylo zvykem. Jak? To se dozvíte v nedělní škole.

Varianta s evangelistou Markem

Přemýšlel jsem, co všechno bych vám měl o našem Mistru a Pánu Ježíši ještě napsat, co je nejdůležitější. Víte, ono to s ním nebylo vždycky snadné. Někdy jsme mu hned nerozuměli, jak to myslí, a mnoho lidí to zlobilo. Třeba tenkrát v sobotu v synagoze… Jen si to představte: jako kdyby přišel teď sem mezi nás a začal by nás učit a jednat tak, jak to u nás nikdo jiný při

shromáždění nedělal! To si jistě dovedete představit, kolik lidí to rozzlobilo… Přitom to nebylo nic špatného, naopak. Je zvláštní, jak nás lidi někdy rozzlobí jen to, že jsou věci jinak — někdy si ani nevšimneme, že je to vlastně dobře. Tak myslím, že o Ježíšově slavení dne odpočinku bych vám určitě povědět měl, to bude důležité…

Modlitba

Chválíme tě, Pane Ježíši Kriste, za dnešní den. Je to den odpočinku. Děkujeme, že nás máš rád, žes přišel uzdravovat a že se z toho všeho dneska a každý týden můžeme radovat. Chceme tě chválit i tím, že se budeme mít rádi mezi sebou *(můžete jmenovat konkrétní příklady, jak to bude znát)*, pomáhej nám při tom. Amen.

Kam dále

Children's Bible Talk - Jesus Heals a Man with a Withered Hand (kterak příběh p…

Jesus Healed a man with a shrivelled hand on Sabbath | MTC NAE - Sunday School …

Michelangelovo Stvoření Adama pro oddíl Pro starší školní děti

Odkaz na píseň

Svatá doba, Páně den, Hospodin buď veleben

Jak vzácné jsou dny plné požehnání

Temnou, divnou mlhou bloudím (EZ692)

Ó dobrořeč, má duše, Bohu svému

Slavte vždy Hospodina! Navěky dobrý jest

Všichni, kdo skládají v Pánu své doufání

Buď vůle tvá, buď vůle tvoje všude tam

Čeká mne den, a když tě potkám, Pane

Nové přikázání (SV364)

Nezná tu nikdo soužení mé, to zná snad jenom Ježíš

Svobodná zem (SV288)

Tobě, Pane, dík, že dal jsi perlu krásnou

Cílová skupina

Předškolní

Mladší školní

Starší školní

Katechetické cykly

Dál přece nejdeme sami III (S Markem + S Matoušem a Lukášem)

Biblický odkaz (kat)

Marek 3,1–6

Marek 2,23–28